

تعلیمات مدنی

صنف ۸

سرود ملی

دا عزت د هر افغان دی
هر بچی یې قهرمان دی
د بلوڅو د ازبکو
د ترکمنو د تاجکو
پامیریان، نورستانیان
هم ايماق، هم پشه يان
لكه لمړ پرشنه آسمان
لكه زره وي جاويдан
وايو الله اکبر وايو الله اکبر

دا وطن افغانستان دی
کور د سولې کور د توري
دا وطن د ټولو کور دی
د پښتون او هزاره وو
ورسره عرب، گوجردی
براھوی دی، ټزلاش دی
دا هېواد به تل ځلېږي
په سینه کې د آسیا به
نوم د حق مودی رهبر

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

تعلیمات مدنی
صنف هشتم

۱۳۹۸
ه.ش

مشخصات کتاب

مضمون: تعلیمات مدنی

مؤلفان: گروه مؤلفان کتاب‌های درسی دیپارتمنت تعلیمات مدنی

ویراستاران: اعضای دیپارتمنت ویراستاری و ایدیت زبان دری

صنف: هشتم

زبان متن: دری

انکشاف دهنده: ریاست عمومی انکشاف نصاب تعلیمی و تالیف کتب درسی

ناشر: ریاست ارتباط و آگاهی عامه وزارت معارف

سال چاپ: ۱۳۹۸ هجری شمسی

مکان چاپ: کابل

چاپ خانه:

ایمیل آدرس: curriculum@moe.gov.af

حق طبع، توزیع و فروش کتاب‌های درسی برای وزارت معارف جمهوری اسلامی
افغانستان محفوظ است. خرید و فروش آن در بازار ممنوع بوده و با متخلفان برخورد
قانونی صورت می‌گیرد.

پیام وزیر معارف

اقرأ باسم ربک

سپاس و حمد بیکران آفریدگار یکنایی را که بر ما هستی بخشدید و ما را از نعمت بزرگ خواندن و نوشتمن برخوردار ساخت، و درود بی پایان بر رسول خاتم - حضرت محمد مصطفی ﷺ که نخستین پیام الهی بر ایشان «خواندن» است.

چنانچه بر همه گان هویداست، سال ۱۳۹۷ خورشیدی، به نام سال معارف مسمی گردید. بدین ملحوظ نظام تعلیم و تربیت در کشور عزیز ما شاهد تحولات و تغییرات بنیادینی در عرصه‌های مختلف خواهد بود؛ معلم، متعلم، کتاب، مکتب، اداره و شوراهای والدین، از عناصر شش گانه و اساسی نظام معارف افغانستان به شمار می‌روند که در توسعه و اکشاف آموزش و پژوهش کشور نقش مهمی را ایفا می‌نمایند. در چنین برهه سرنوشت‌ساز، رهبری و خانواده بزرگ معارف افغانستان، متعهد به ایجاد تحول بنیادی در روند رشد و توسعه نظام معاصر تعلیم و تربیت کشور می‌باشد.

از همین رو، اصلاح و اکشاف نصاب تعلیمی از اولویت‌های مهم وزارت معارف پنداشته می‌شود. در همین راستا، توجه به کیفیت، محتوا و فرایند توزیع کتاب‌های درسی در مکاتب، مدارس و سایر نهادهای تعلیمی دولتی و خصوصی در صدر برنامه‌های وزارت معارف قرار دارد. ما باور داریم، بدون داشتن کتاب درسی باکیفیت، به اهداف پایدار تعلیمی در کشور دست نخواهیم یافت.

برای دستیابی به اهداف ذکر شده و نیل به یک نظام آموزشی کارآمد، از آموزگاران و مدرسان دلسوز و مدیران فرهیخته به عنوان تربیت کننده گان نسل آینده، در سراسر کشور احترامانه تقاضا می‌گردد تا در روند آموزش این کتاب درسی و انتقال محتوای آن به فرزندان عزیز ما، از هر نوع تلاشی دریغ نورزیده و در تربیت و پژوهش نسل فعال و آگاه با ارزش‌های دینی، ملی و تفکر انتقادی بکوشند. هر روز علاوه بر تجدید تعهد و حس مسؤولیت پذیری، با این نیت تدریس را آغاز کنند، که در آینده نزدیک شاگردان عزیز، شهروندان مؤثر، متمن و معماران افغانستان توسعه یافته و شکوفا خواهند شد.

همچنین از دانش آموزان خوب و دوست داشتنی به مثابه ارزشمندترین سرمایه‌های فردای کشور می‌خواهم تا از فرصت‌ها غافل نبوده و در کمال ادب، احترام و البته کنجدکاوی علمی از درس معلمان گرامی استفاده بپردازند و خوش چین دانش و علم استادان گرامی خود باشند.

در پایان، از تمام کارشناسان آموزشی، دانشمندان تعلیم و تربیت و همکاران فنی بخش نصاب تعلیمی کشور که در تهیه و تدوین این کتاب درسی مجданه شبانه روز تلاش نمودند، ابراز قدردانی کرده و از بارگاه الهی برای آن‌ها در این راه مقدس و انسان‌ساز موقیت استدعا دارم.

با آرزوی دستیابی به یک نظام معارف معیاری و توسعه یافته، و نیل به یک افغانستان آباد و مترقی دارای شهروندان آزاد، آگاه و مرفه.

دکتور محمد میرویس بلخی

وزیر معارف

فهرست

تعلیمات مدنی

۱	فصل اول: تعلیم و تربیت
۲	اهداف فصل:
۳	چرا ما به تعلیم و تربیت نیاز داریم؟
۷	آیا آموختن به زمان و مکان خاصی نیاز دارد؟
۱۱	فصل دوم
۱۲	اهداف فصل
۱۳	نیاز های اقتصادی ما از چه راه هایی تأمین می شوند؟
۱۷	پول، چه نقشی در زندگی ما دارد؟
۲۱	روابط اقتصادی در جهان چگونه است؟

فصل سوم: مؤسسات خدمات اجتماعی

اهداف فصل:

با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۱)

با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۲)

با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۳)

فصل چهارم: رسانه های جمعی

اهداف فصل:

با رسانه های جمعی آشنا شویم

رسانه ها و جامعه

۲۵

۲۶

۲۷

۳۱

۳۵

۴۱

۴۲

۴۳

۴۷

فصل اول

تعلیم و تربیت

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- چرا ما به تعلیم و تربیت نیاز داریم؟
- آیا آموختن به زمان و مکان خاصی نیاز دارد؟

اهداف فصل

از شاگردان انتظار می‌رود که بعد از خواندن این فصل به دانش‌ها و مهارت‌های ذیل دست یابند:

- نیاز انسان به آموزش را درک کنند.
- معنای تعلیم و تربیت را یاد بگیرند؛
- با تاریخچه مختصر تعلیم و تربیت آشنا شوند.
- با فواید و اهمیت مکتب (آموزش، تربیت اخلاقی، پژوهش روحیه ابتكار) آشنا شوند؛
- شرایط و وسائل مختلف یادگیری را بشناسند؛
- از شرایط و وسائل گوناگون برای یادگیری استفاده نمایند.

چرا ما به تعلیم و تربیت نیاز داریم؟

مقایسه کنید

به تصویرهای داده شده نگاه کنید و به پرسش‌های زیر پاسخ دهید:

- ۱- به نظر شما، چه تفاوتی میان کودک و چوچه‌ای حیوانات وجود دارد؟
- ۲- آیا انسان‌ها نیز می‌توانند مانند حیوانات بدون تعلیم و تربیه، شیوه‌زنده‌گی همنوعان خود را ادامه دهند؟

تعلیم و تربیت چیست؟

همان‌طوری که حدس زده‌اید، حیوانات برای آن که بتوانند مانند: پدر و مادر خود زنده‌گی کنند، غالباً نیازی به آموزش ندارند، ولی انسان وقتی که از مادر متولد شود هیچ چیزی درباره شیوه زنده‌گی در محیط طبیعی و اجتماعی خود نمی‌داند. خداوند ﷺ که خالق انسان و جهان است و از تمامی توانایی‌ها و ضعف‌های او آگاهی دارد، این حقیقت را در قرآن کریم این گونه بیان می‌کند: «خداوند شما را از بطن مادران تان خارج کرد در حالی

که چیزی نمی‌دانستید و به شما شنوازی، بینایی و قلب‌ها داد، باشد که سپاس گویید^۱»

پس، یکی از تفاوت‌های اساسی انسان با حیوانات این است که کودک انسان باید یاد

بگیرد که چگونه زنده‌گی کند، درحالی که حیوانات همان گونه رفتار می‌کنند که آفریده

^۱. سوره نحل، آیه ۷۸

شده‌اند و قدرت یادگیری آن‌ها بسیار کم است؛ پس انسان برای آن که زنده‌گی انسانی داشته باشد، نیاز به تعلیم و تربیت دارد؛ اما تعلیم و تربیت چیست؟ «تعلیم» به معنای آموزش دادن و یاد دادن است؛ مثلاً وقتی معلم درس را برای شما تشریح می‌کند، شما را «تعلیم» می‌دهد؛ اما شما در مکتب علاوه بر درس‌ها خیلی چیزهای دیگر را نیز به تدریج فرا می‌گیرید، مثلاً هم‌زمان با فراگیری علم و دانش در مکتب، استعدادهای ذاتی شما نیز شکوفا می‌شود، قدرت ابتکار شما افزایش می‌یابد، توانایی عقل شما تقویت می‌شود و پایه‌های اخلاقی شخصیت شما شکل می‌گیرد. شکوفاشدن استعدادهای درونی شما که به صورت تدریجی صورت می‌گیرد، «تربیت» و «پرورش» نامیده می‌شود.

گفت و گو کنید

به چند گروه تقسیم شوید و باهم گفت و گو کنید که در گذشته کودکان چگونه آموزش می‌دیدند و چه تفاوتی میان آموزش در آن زمان با آموزش امروزی وجود دارد؟

همان‌گونه که پیش از این گفته شد، انسان هیچ گاه از آموزش و پرورش بی‌نیاز نبوده است؛ اما نحوه آموزش در طول تاریخ خیلی تفاوت کرده است. در زمانه‌های بسیار قدیم، جای مشخصی برای تعلیم و تربیت وجود نداشت و دختران و پسران فراگیری تجارب والدین و گذشته‌گان خود را از دوران کودکی در خانه، چراغ‌گاه‌ها، شکار‌گاه‌ها و مزارع، آغاز می‌کردند و زمانی که به سن نوجوانی و جوانی می‌رسیدند همه کارها را یاد می‌گرفتند. کارها نیز در آن زمان خیلی ساده بود و یادگرفتن آن‌ها نیاز به زمان زیادی نداشت. دانش و علم بشر به تدریج افزایش پیدا کرد و با پیدایش خط و کتابت، دانشمندان کتاب‌هایی را در موضوعات مختلف نوشتند. تا یک قرن پیش تنها کسانی که امکانات و وقت کافی برای تحصیل و درس خواندن داشتند، تحصیل می‌کردند و بقیه مردم درس نمی‌خواندند؛ ولی مهارت‌های کاری را به طور عملی از دیگران یاد می‌گرفتند.

از نیمه اول قرن سیزدهم خورشیدی آموزش عمومی گسترش یافت و به تدریج اجباری گردید. آموزش عمومی در کشورهای مختلف بین ده تا دوازده سال طول می‌کشد.

فکر کنید و پاسخ دهید

پرسش زیر را با دقیق بخوانید و پاسخ دهید:
به نظر شما، دانش آموزان در مکتب چه چیزهایی را یاد می‌گیرند؟

مکتب جای تعلیم و تربیت است و شاگردان در آن چیزهای زیادی را یاد می‌گیرند. شاگردان در مکتب دانش‌ها و مهارت‌های ضروری زنده‌گی، و آداب اخلاقی و رفتارهای اجتماعی را فرامی‌گیرند و روحیه ابتکار و نوآوری را به دست می‌آورند.

تعلیم دانش‌ها و مهارت‌های ضروری

زنده‌گی امروزی انسان‌ها خیلی پیچیده‌تر از زنده‌گی انسان‌های قرن‌های گذشته است. کسی که می‌خواهد در دنیای جدید زنده‌گی موقانه‌یی داشته باشد، باید دانش و مهارت‌های ضروری مانند: امور اجتماعی و دینی، ریاضی، فیزیک، کیمیا، تاریخ، جغرافیه و زبان را بیاموزد. در مکتب، دانش‌ها و مهارت‌های ضروری به کودکان و نوجوانان کشور آموزش داده می‌شود تا آن‌ها انسان‌های موفق در زنده‌گی خود و اعضای مفید برای جامعه خویش گردند. همچنان، آن‌ها می‌توانند تحصیلات خود را در دانشگاه ادامه داده و در رشته‌های دلخواه خود متخصص شوند.

تربیت اجتماعی-اخلاقی

شما در مکتب به تدریج یاد می‌گیرید که چگونه نظم و مقررات مکتب را مراعات نمایید، چگونه خود را با این مقررات وفق دهید و چگونه با دیگران همکاری نمایید. شما متوجه خواهید شد که در جامعه افراد مختلفی زنده‌گی می‌کنند. آن‌ها در عین آن که فرهنگ و دین واحدی دارند، تفاوت‌های زیادی نیز دارند. ما در خانواده، مکتب و جامعه به تدریج ضوابط اخلاقی و اجتماعی را یاد می‌گیریم. هرگاه همه افراد جامعه این ضوابط را رعایت کنند، نزاع و درگیری میان آن‌ها روی نخواهد داد و نظم جامعه حفظ خواهد شد.

پژوهش روحیه ابتکار

جامعه بشری هر روز دچار تغییرات و پیشرفت می‌شوند. این تحولات و پیشرفت‌ها در تکنولوژی و روابط انسانی چگونه به وجود می‌آید؟ طبیعی است که ابتکارات و نوآوری‌های دانشمندان در عرصه‌های مختلف باعث تغییرات، تحولات و پیشرفت‌های اقتصادی، علمی و اجتماعی می‌شود.

در مکتب باید استعدادهای دانش آموزان شکوفا شود و زمینه مناسبی برای آن‌ها به وجود آید تا یادگیرند که چگونه ابتکار و نوآوری داشته باشند و چگونه آن‌ها را به دیگران نشان دهند.

مروزی بر درس گذشته

- انسان برای زنده‌گی کردن نیاز به تعلیم و تربیت دارد.
- تعلیم به معنای آموزش و یاد دادن، تربیت به معنای شکوفا شدن استعدادهای ذاتی انسان.
- نحوه آموزش در طول تاریخ یکسان نبوده است.
- آموزش در گذشته به صورت غیررسمی و از طریق همه انسان‌ها انجام می‌شد؛ ولی امروز علاوه بر آن به صورت رسمی و از طریق مکتب انجام می‌شود.
- وظایف اساسی مکتب عبارت است از تعلیم و تربیت و پرورش روحیه نوآوری و ابتکار.

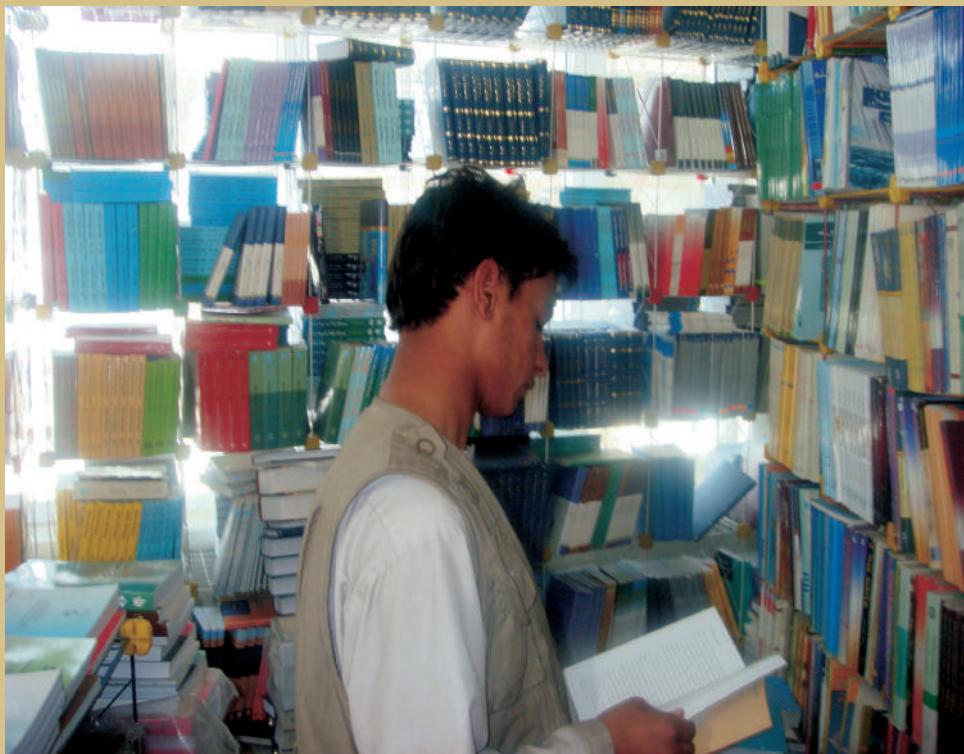
پرسش‌ها

- ۱- اگر یک نوزاد انسان بعد از تولد از والدین جدا شود، آیا وقتی بزرگ شد مانند والدین خود زنده‌گی خواهد کرد؟ چرا؟ توضیح دهید.
- ۲- از آیه کریمه‌یی که ترجمه آن را در اول درس خواندید چه فهمیدید؟ در پنج سطر بنویسید.
- ۳- نحوه آموزش در مکاتب امروزی چه تفاوتی با آموزش در زمان‌های قدیم دارد؟
- ۴- شما در مکتب چه چیزهایی را یاد می‌گیرید؟

کارخانه‌گی

- به سه گروه تقسیم شوید و هر گروه در بیرون مکتب در باره یکی از موارد زیر نمونه‌هایی را یافته و گزارشی تهیه کنید و سپس در صنف ارایه دهید.
- ۱- انسان‌های موفقی که مهارت‌ها و دانش‌های ضروری خود را از طریق آموزش کسب کرده‌اند.
 - ۲- انسان‌هایی که از لحاظ تربیت اخلاقی برای هم نوعان خود نمونه هستند و این ویژه‌گی‌ها را از طریق آموزش کسب کرده‌اند.
 - ۳- از بعضی افراد خلاق که دارای نیروی ابتکار و نوآوری هستند.

آیا آموختن به زمان و مکان خاصی نیاز دارد؟

در درس گذشته خواندیم که انسان شیوه زنده‌گی، دانش‌ها و مهارت‌های گذشته‌گان خود را یاد می‌گیرد. کودکان سال‌ها به مکتب می‌روند و تحصیل می‌کنند تا به دانش و مهارت‌هایی که برای زنده‌گی در جامعه لازم است، دست یابند.

گفت و گو کنید

در بارهٔ پرسش‌های زیر با یک‌دیگر گفت و گو کنید:

- ۱- آیا مفاهیمی را که از مکتب می‌آموزیم، پاسخ‌گوی نیازمندی‌های امروزی ما است؟
- ۲- به نظر شما، چه راه‌های دیگری برای کسب معلومات وجود دارد؟

طفل از همان روزهای اول تولد، شروع به یادگیری می‌کند، به تدریج اعضای خانواده را می‌شناسد و سخن گفتن را یاد می‌گیرد. این یادگیری به زمان و مکان خاصی محدود نمی‌شود و در طول دوره زنده‌گی انسان ادامه می‌یابد. وقتی ما در خانواده، کوچه، مکتب و سایر جاهای با دیگران معاشرت می‌کنیم، در عین حالی که نیازهای روزانه خود را رفع می‌کنیم، معلوماتی را از دیگران به دست می‌آوریم و معلومات دیگری را به آن‌ها می‌دهیم. این اطلاعات که میان اعضای جامعه مبادله می‌شود، موارد وسیعی را در بر می‌گیرد که می‌تواند از آداب معاشرت گرفته تا مسایل مهم جهانی را شامل شود.

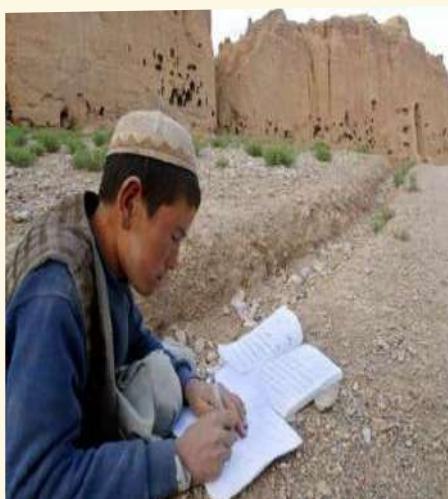
کسب روزمره این گونه اطلاعات نقش بسیار مهمی در زنده‌گی فردی و اجتماعی ما دارد و باعث می‌شود که ما همیشه اعضای آگاه و فعال جامعه باقی بمانیم. برای درک اهمیت این نوع آموزش، فردی را تصور کنید که به کشور دیگری مسافرت کرده و برای مدت طولانی در آن جا زنده‌گی کرده است. وقتی این شخص بعد از این مدت به کشور و شهر خود بر می‌گردد، از نرخ‌های مواد خوراک و پوشاسک هیچ اطلاعی ندارد، با مدل لباس‌ها آشنایی ندارد و با مسایل اجتماعی، امنیتی، اقتصادی و فرهنگی شهر خود تا حد زیادی بیگانه است، چون در این مدت که او از محل زنده‌گی خود دور بوده، تغییرات زیادی در امور یاد شده پیش آمده که او از آن‌ها بی‌اطلاع است.

اطلاعاتی که در طول زنده‌گی به دست می‌آوریم از درجه اهمیت یکسان برخوردار نیستند. برخی از این معلومات برای ما مهم تراند. به همین دلیل باید تلاش کنیم که در آموختن اطلاعات، نیازها و امکانات خویش را در نظر گرفته و برای بالا بردن سطح معلومات و به دست آوردن مهارت‌های مورد نیاز خود برنامه ریزی نماییم.

مقایسه کنید

تصویرهای داده شده را ببینید و به پرسش‌ها پاسخ دهید.

- ۱- چه ویژه‌گی مشترک در دو تصویر داده شده وجود دارد؟
- ۲- چه تفاوتی میان تصویرها مشاهده می‌کنید؟

ما برای بالا بردن سطح دانش و معلومات و به دست آوردن مهارت‌های مورد نیاز خود، می‌توانیم از کتاب، مجله، روزنامه، اینترنت، تلویزیون و رادیو استفاده کنیم و یا پیش افراط ماهر در کارگاه‌ها رفته و حرفه‌هایی؛ چون: نجاری، آهنگری، قالین‌بافی و مانند آن‌ها را فرا بگیریم؛ اما باید همیشه مواطن باشیم که برای استفاده بهتر و مفیدتر از این وسائل باید نکاتی را رعایت کنیم. مثلاً: در استفاده از کتاب باید به موضوع مورد نیاز خود، نویسنده کتاب، سازنده و مفید بودن مطالب آن، ساده‌گی یا دشواری آن، علاقه خود و امکان دسترسی به آن، توجه کنیم؛ چون تماشای هر تلویزیون، گوش دادن به هر رادیو و خواندن هر مجله یا کتاب مفید نیست. تنها آن‌هایی که محتوای خوب و با ارزش دارد ارزش خواندن، گوش دادن و تماشا کردن را دارد.

مرواری بر درس گذشته

- آموختن دانش و مهارت محدود به زمان، مکان و یا سن خاصی نیست.
- اطلاعاتی که در طول زنده‌گی به دست می‌آوریم، نقش بسیار مهمی در زنده‌گی فردی و اجتماعی ما دارد.
- در آموختن اطلاعات، توجه به نیازها، امکانات و برنامه‌ریزی برای یادگیری ضروری است.
- کتاب، مجله، روزنامه، رادیو، تلویزیون، اینترنت و... از جمله وسائلی اندک که برای آموزش و کسب اطلاعات مورد نیاز می‌توان از آن‌ها استفاده کرد.
- استفاده از وسائلی مانند: رسانه‌های جمعی برای خودآموزی، شرایطی دارد که باید به آن‌ها توجه نمود.

پرسش‌ها

- ۱- با استفاده از وسائلی که در درس بیان شده، چگونه می‌توان سطح دانش و مهارت خود را بالا برد؟
- ۲- شما از کدام وسائل، بیشتر برای بالا بردن معلومات و مهارت خود استفاده می‌کنید؟
- ۳- دیگر چه وسائلی را می‌شناسید، که بتوانید با استفاده از آن، معلومات و مهارت‌های لازم را کسب کنید؟

کار خانه‌گی

یکی از موارد زیر را انتخاب و بررسی کنید که برای استفاده مناسب از آن باید به چه نکاتی توجه کنیم. برای این کار می‌توانید با افراد بزرگتر (خانواده، معلمان محترم و...) مصاحبه کنید و نتیجه را در صنف ارائه دهید.

- ۱- مجله و روزنامه
- ۲- رادیو و تلویزیون
- ۳- اینترنت

خلاصه فصل

- انسان بر خلاف حیوانات، نیاز به تعلیم و تربیت دارد؛
- در گذشته‌های دور، جای خاصی برای آموزش وجود نداشت و فرزندان در خانه و اجتماع شیوه‌ها و مهارت‌های زنده‌گی را می‌آموختند.
- بعد از اختراع خط و مهارت نگارش، تعداد اندکی که وقت و امکانات کافی در اختیار داشتند، به تحصیل می‌پرداختند؛
- در نیمه اول قرن گذشته آموزش عمومی گسترش یافت و به تدریج اجرایی گردید؛
- مکتب جای تعلیم و تربیت است و دانش‌آموزان در آن به تعلیم می‌پردازند؛
- دانش‌آموزان در مکتب دانش و مهارت‌های ضروری زنده‌گی را می‌آموزند، از لحاظ اجتماعی و اخلاقی تربیت می‌شوند و روحیه ابتکار و نوآوری‌شان پرورش می‌یابند.
- آموزش و تحصیل به دوره مکتب و پوهنتون محدود نمی‌شود و انسان در تمام دوران زنده‌گی و همه عرصه‌های اجتماعی به یادگیری می‌پردازد.

فصل دوم

اقتصاد و زندگی

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- نیازهای اقتصادی ما از چه راههایی تأمین می‌شوند؟
- پول چه نقشی در زندگی ما دارد؟
- روابط اقتصادی در جهان چگونه است؟

اهداف فصل

از دانش آموزان عزیز توقع می رود تا در پایان این فصل بیاموزند که:

- چرا ما به فعالیت اقتصادی نیاز داریم؟
- فعالیت اقتصادی به صورت تولید کالا یا ارایه خدمات می باشد.
- پول چگونه به وجود آمد و چه مراحلی را در تاریخ طی نموده است؟
- پول چه نقشی در زندگی اقتصادی ما دارد؟
- بانک چه خدماتی را ارایه می دهد؟
- روابط اقتصادی بین کشورهای جهان چگونه است؟
- سازمان تجارت جهانی چه نقشی در روابط اقتصادی کشورهای جهان دارد؟

نیازهای اقتصادی ما از چه راههایی تأمین می‌شوند؟

در سال گذشته آموختید که انسان، موجود نیازمندی است و نیازهای گوناگونی دارد. یکی از نیازهای مهم انسان، نیاز مادی و اقتصادی است، گرچه نیازهای معنوی انسان از اهمیت بیشتری برخوردار است، ولی نیازهای مادی و اقتصادی نیز در زندگی ما بسیار مهم و حیاتی است.

گفت و گو کنید

ما نیازهای اقتصادی زیادی داریم. خوراک، پوشাক، مسکن از آن جمله‌اند. یکی از این موارد را انتخاب و درباره آن گفت و گو کنید که مردم برای تأمین آن چه کارهایی انجام می‌دهند؟

نیازهای مادی، انسان را به فعالیت و تلاش وادار می‌کند، تا آن نیاز را رفع کند. به همین دلیل، بخشی از فعالیتهایی که ما انجام می‌دهیم تهیه وسایل لازم زندگی است که به آن فعالیت اقتصادی گفته می‌شود. شغل و کار نیز جزء

بررسی کنید

شغل‌های دهقانی، کارگری، طب، کارمندی و فروشنده‌گی را در نظر بگیرید و به سؤال های زیر پاسخ دهید.

- ۱- در هر یک از این شغل‌ها چه فعالیت اقتصادی انجام می‌گیرد؟
- ۲- چه تفاوتی میان نوع فعالیت اقتصادی آن‌ها وجود دارد؟

هر کسی در جامعه شغلی دارد و از طریق آن برای رفع نیازهای دیگران و خودش دست به فعالیت اقتصادی می‌زند. به طور کلی، فعالیت‌های اقتصادی به دو نوع تقسیم می‌شود: «تولید» و «عرضه خدمات». تولید آن است که نتیجه فعالیت به صورت یک کالای خاصی ارایه شود؛ ولی در عرضه خدمات تنها تسهیلات برای دیگران ارایه می‌شود و کالای قابل دید در کار نیست.

دهقانانی که در زمین‌های زراعتی کار می‌کنند، مالدارانی که در چراگاه‌ها به پرورش حیوانات و تهیه محصولات مربوطه می‌پردازند یا کارگران و انجینیرانی که در کارخانه‌ها با فعالیت خود محصولاتی را تولید می‌کنند، نوعی فعالیت اقتصادی انجام می‌دهند که در طی آن کالاهایی را «تولید» می‌کنند.

دکترانی که در شفاخانه‌ها فعالیت می‌کنند، کارمندانی که در اداره‌ها و سازمان‌ها تلاش می‌کنند و تاجران یا فروشنده‌گانی که محصولات زراعتی، صنعتی را «توزیع» می‌کنند، فعالیت اقتصادی انجام می‌دهند. این نوع فعالیت اقتصادی را «خدمت» می‌گویند.

موری بر درس گذشته (۱)

- به فعالیت هایی که برای تهیه وسایل زندگی انجام می شود ، فعالیت اقتصادی گفته می شود.
-
-
-
-

پرسش ها

- ۱- به چه فعالیت هایی، فعالیت های اقتصادی گفته می شود؟
- ۲- انواع فعالیت های اقتصادی کدام اند؟
- ۳- به جز مواردی که در درس مطرح است برای تولید و توزیع کالا و خدمات مثال بزنید (نمونه بیاورید).

کارخانه گی

شغلی را در نظر بگیرید. با پاسخ به پرسش های زیر گزارشی تهیه کنید و به صنف خود ارایه دهید.

- این شغل جزء کدام یک از انواع فعالیت های اقتصادی به شمار می رود؟
- چه آموزش ها و مهارت هایی برای کسب این شغل ضروری است؟

۱- شاگردان عزیز بعد از این، خلاصه درس ها را در این قسمت و یا کتابچه خود بنویسید.

پول چه نقشی در زندگی ما دارد؟

گفت و گو کنید

پرسش های زیر را به دقت بخوانید و در باره آنها باهم گفت و گو کنید:

۱- اگر یک روز پول در بازار وجود نداشته باشد، مردم لوازم روزانه زندگی خود را چگونه تهیه می کنند؟

۲- به نظر شما در گذشته که پول وجود نداشت، مردم چگونه خرید و فروش می کردند؟ زندگی انسان در گذشته های دور خیلی ساده بود. خانواده ها اکثراً مواد مورد نیاز خود را تولید می کردند و کمتر به معامله و داد و ستد نیاز داشتند. در صورتی که یک خانواده به کالایی نیاز داشت، مجبور بود با دادن کالای دیگری، آن را به دست آورد. این نوع معامله «مبادله جنس به جنس» نامیده می شود. البته، هنوز در برخی از دهات دورافتاده کشور ما مبادله (جنس به جنس) وجود دارد.

با گسترش جامعه انسانی و مشکلاتی که این نوع مبادله داشت، مردم تصمیم گرفتند که یک نوع کالا را که همه مردم به آن نیاز داشتند، به حیث پول یا واسطه خرید و فروش، استفاده کنند.

در جوامع مختلف اشیای گوناگون به عنوان پول یا واسطه مبادله مورد استفاده قرار می‌گرفت، مانند چرم، آهن، نقره، برنج و مانند این‌ها.

چون بعضی از این اجناس در دراز مدت فاسد می‌شد و همچنین حجم زیادی داشت، انسان‌ها به فکر افتادند که به جای آن‌ها از پول فلزی یا سکه استفاده کنند. سکه معاملات را آسان تر ساخت و به تجارت رونق بخشید.

مقایسه کنید

به نظر شما:

- ۱- برای جابه‌جا کردن یک میلیون افغانی (به صورت سکه پنج افغانی) چند نفر نیاز است؟
- ۲- برای جابه‌جا کردن یک میلیون افغانی (به صورت بانک‌نوت یک هزاری) چند نفر لازم است؟

زمانی که ثروت زیادتر شد و حجم معاملات افزایش پیدا کرد، سکه هم نتوانست پاسخگوی نیازهای مردم باشد. از همین رو، برخی از تاجران به جای سکه‌های فلزی به افراد «رسید» می‌دادند. مشکلی که رسید داشت، این بود که گاهی تاجران ورشکست می‌شدند و به وعده‌های خود عمل نمی‌کردند؛ و به این ترتیب مشکلاتی برای مردم خلق می‌شد. برای رفع این مشکلات، دولت‌ها تصمیم گرفتند که پول کاغذی چاپ کنند. بنابر این، پول کاغذی که پشت‌وانه‌های طلا و نقره در خزانه دولت داشت، به وجود آمد. امروزه هر کشوری پول مخصوص به خود دارد. واحد پول کشور ما «افغانی» است.

در اقتصاد پیشرفته، علاوه بر پول کاغذی، از چک و کارت‌های اعتباری نیز استفاده می‌شود. چک و کارت اعتباری، کار معاملات را بسیار آسان کرده است.

گفت و گو کنید

درباره پرسش‌های زیر باهم گفت و گو کنید:
آیا شما و والدین تان از خدمات بانک استفاده می‌کنید؟ چگونه؟
آیا می‌دانید که بانک‌ها چه خدمات را انجام می‌دهند؟

بانک

امروزه در همه کشورهای جهان مؤسسه‌یی به نام «بانک» فعالیت می‌کند. وظیفه بانک این است که پول‌های مردم را نگهداری می‌کند، از جایی به جای دیگر انتقال می‌دهد و پول‌های کشورهای مختلف را به یک دیگر مبادله می‌کند. در کشور ما بانک‌های دولتی

و خصوصی زیادی فعالیت می‌کنند. بانک مرکزی کشور ما «داغستان بانک» است. بانک‌ها، خدمات متنوعی ارایه می‌کنند که مهمترین آن‌ها قرار ذیل است:

نگهداری از پول مردم

بانک‌ها جای مطمینی برای نگهداری پول می‌باشند. ما وقتی پول خود را در بانک می‌گذاریم آن را از خطر گم شدن و سوختن حفظ می‌کنیم. هر وقت به پول نیاز داشته باشیم به بانک مراجعه نموده و از حساب خود پول دریافت می‌کنیم.

انتقال پول

هر گاه نیاز باشد که پول خود را، از شهری به شهر دیگر انتقال نماییم، به جای آن که آن را با خود ببریم، در شهر خود آن را به حساب بانکی اضافه کرده و از شعبه همان بانک در شهر دیگر آن را دریافت می‌کنیم و یا به نام شخص دیگری ارسال می‌کنیم که دریافت نماید.

سرمایه‌گذاری

بانک‌ها پول‌های اندک اندک مردم را جمع می‌کنند و با آن‌ها پروژه‌های کلانی را راه‌اندازی می‌کنند و بدین ترتیب، زمینه پیشرفت و ترقی کشور را فراهم می‌سازند.
(پرداخت وام(قرضه)

برخی از بانک‌ها به کسانی که نیاز به پول داشته باشند، وام می‌دهند و به صورت قسط آن را در مدت طولانی دریافت می‌کنند.

مروزی بر درس گذشته

-
-
-
-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- مبادله جنس به جنس چیست؟ توضیح دهید.
- ۲- زمانی که مبادله پایاپای رواج داشت، فروشنده و خریدار چه مشکلاتی داشتند؟
- ۳- پول فلزی یا سکه چه تغییراتی را در معاملات تجاری ایجاد کرد؟
- ۴- چه ضرورتی باعث شد که پول کاغذی یا بانک‌نوت به وجود باید؟
- ۵- وظایف بانک را توضیح دهید.

کارخانه‌گی

- فعالیت زیر را انجام دهید و نتیجه آن را یادداشت نموده و در صنف بیان کنید:
- ۰ اگر بانک در دسترس شماست، با یکی از اعضای بزرگ‌تر خانواده به بانک رفته و از نزدیک مشاهده کنید که کارمند بانک در حین گرفتن پول از مردم یا پرداخت پول به آن‌ها، چه کارهایی را انجام می‌دهد.
 - ۰ اگر به بانک دسترسی ندارید، از یکی از افرادی که با بانک آشنایی دارد پرسان کنید.

روابط اقتصادی در جهان چگونه است؟

گفت و گو کنید

وسایل شخصی خود را در نظر بگیرید و: ۱- از ده مورد آن‌ها لیست تهیه کنید. بعد ببینید که آن‌ها ساخت کدام کشورهاست. نام کشور سازنده را پیش هر یک بنویسید. ۲- چرا محصولات کشورهای مختلف در بازار وجود دارد؟ ۳- از این بررسی به چه نتیجه‌یی می‌رسید؟

وقتی برای خرید به بازار می‌رویم محصولات زیادی از کشورهای مختلف را در دکان‌ها مشاهده می‌کنیم. به عنوان مثال، لباس‌های چینی، تکه‌های پاکستانی، بوت‌های ایتالیایی، و فرش‌های ایرانی در کنار محصولات داخلی دیده می‌شود. امروز در همه کشورهای جهان وضعیت بازار این گونه است و هیچ کشوری را نمی‌توان یافت که اجناس و محصولات کشورهای دیگر، در آن وجود نداشته باشد.

امکانات طبیعی، انسانی و کشورهای جهان متفاوت است، از این‌رو، توانمندی آن‌ها در تولید محصولات یکسان نمی‌باشد. برخی از کشورها آب و هوای مناسب برای تولید محصولات زراعی، برخی نفت و بعضی دیگر تولیدات صنعتی پیشرفته دارند. اگر کشوری که شرایط مناسب برای تولید یک نوع محصول را ندارد، بخواهد آن را تولید نماید، هزینه تولید افزایش می‌یابد و کالای تولید شده گران تمام خواهد شد. به این خاطر، از لحاظ اقتصادی به نفع آن کشور است که این نوع اجنباس را از کشورهای دیگر خریداری نموده و محصولاتی را که خود می‌تواند به قیمت مناسب تولید کند، به کشورهای دیگر صادر نماید. به این دلیل تجارت جهانی رونق یافته و محصولات مختلف از یک کشور به کشورهای دیگر انتقال می‌یابد.

برای تسهیل تجارت جهانی، در سال ۱۹۹۵ میلادی سازمانی به نام «سازمان تجارت جهانی» تأسیس شد که مقر آن در شهر ژنو می‌باشد. فعلاییش از ۱۵۰ کشور جهان عضو این سازمان می‌باشند. این سازمان قوانینی دارد که تجارت جهانی را قاعده‌مند و آسان می‌سازد. همه کشورهای عضو باید قوانین این سازمان را رعایت کنند. افغانستان به حیث ناظر در این سازمان حضور دارد و هنوز عضویت سازمان را حاصل نه نموده است.

گفت و گو کنید

کشورها به طور معمول در مقابل برخی کالاهایی که وارد می‌نمایند کالاهایی را هم صادر می‌کنند. ۱- آیا می‌دانید کشور ما چه کالاهایی را صادر می‌کند؟ ۲- به نظر شما واردات ما بیشتر است یا صادرات؟ چرا؟

در بازار جهانی هر کشور از نگاه تولیدات کالاهای جایگاه خاصی دارد. کشورهایی که بیشتر تولید می‌کنند، می‌توانند سهم بیشتری در تجارت جهانی بگیرند و بالعکس، کشورهایی که تولیدات کمتری دارند، سهم کمتری را در بازار جهانی به خود اختصاص می‌دهند. افغانستان در گذشته قالین و محصولات زراعی و مالداری خود را به سایر کشورها صادر می‌کرد و از این جهت جایگاه نسبتاً خوبی در تجارت بین‌المللی داشت؛ ولی در

سال‌های اخیر تولیدات و صادرات کشور بسیار کاهش یافته و تقریباً همه مواد مصرفی ما، از کشورهای همسایه و منطقه وارد می‌شود. ما باید تلاش نماییم اقتصاد خود را دوباره رونق دهیم تا در بازار جهانی تنها مصرف کننده نباشیم، بلکه مانند سایر کشورهای دنیا تولید کننده نیز باشیم.

مروجی بر درس گذشته

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- دلیل توانایی یا عدم توانایی کشورها در تولید محصولات چیست؟
- ۲- چرا تفاوت در توانایی تولید محصولات، باعث گسترش تجارت بین کشورها می‌شود؟
- ۳- سازمان تجارت جهانی به کدام هدف تأسیس شده است؟
- ۴- آیا افغانستان عضو سازمان تجارت جهانی است؟
- ۵- افغانستان چه جای گاهی در تجارت جهانی دارد؟ توضیح دهد.

کار خانه‌گی

از مواد خوراکی خانواده خود که در طی یک شبانه روز مصرف می‌کنید، یک لیست تهیه کنید و بنویسید که آن‌ها از کدام کشورها آمده است. در آخر ببینید که چند فیصد داخلی و چند فیصد خارجی است.

خلاصه فصل

- انسان نیازهای اقتصادی فراوانی دارد.
- نیازهای اقتصادی، ما را به فعالیت و تلاش و ادار می‌سازد.
- فعالیت‌های اقتصادی به طور کلی به دو نوع تقسیم می‌شود: تولید و خدمت.
- تولید به آن نوع فعالیت‌های اقتصادی گفته می‌شود که نتیجه آن به صورت کالای خاصی ارایه شود.
- خدمت به آن نوع فعالیت‌هایی گفته می‌شود که تنها تسهیلاتی به دیگران ارایه کند و کالایی تولید نکند.
- در گذشته‌های دور انسان‌ها در معاملات از پول استفاده نمی‌کردند و کالا را با کالا مبادله می‌کردند.
- به تدریج، پول فلزی یا سکه به وجود آمد و بعد از آن پول کاغذی یا بانکنوت رواج یافت.
- امروز، سکه، پول کاغذی، چک بانکی و کارت‌های اعتباری در معاملات استفاده می‌شود.
- مؤسسات بزرگی، امروز به نام «بانک» به وجود آمده که پول مردم را نگهداری می‌کند، پول را از جایی به جای دیگر انتقال می‌دهد، با پول‌های کم مردم سرمایه‌گذاری‌های کلان می‌کند و به کسانی که نیاز داشته باشند، وام پرداخت می‌کند.
- امروزه مردم دنیا باهم روابط اقتصادی دارند و محصولات گوناگون به صورت تجاری از کشوری به کشور دیگر انتقال می‌یابد.
- برای نظم بخشیدن به تجارت بین‌المللی «سازمان تجارت جهانی» تأسیس گردید.
- با تاسف، کشور ما نقش فعال در تجارت جهانی ندارد و ما باید برای ارتقای موقعیت کشور خود تلاش نماییم.

فصل سوم

مؤسسات خدمات اجتماعی

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۱)
- با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۲)
- با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۳)

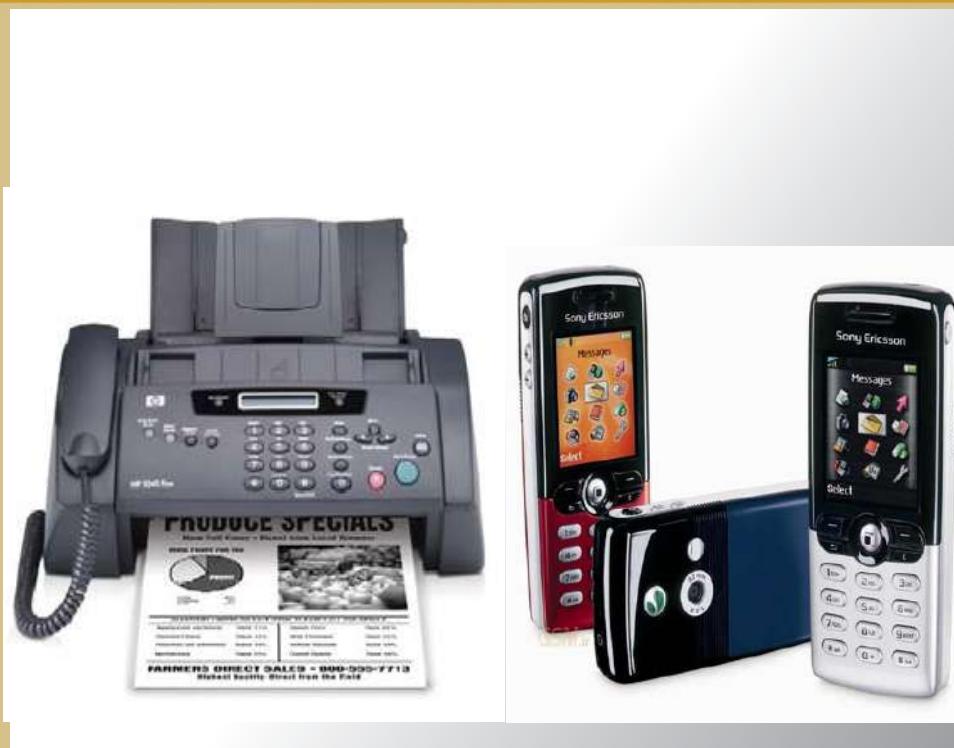

اهداف فصل

از دانشآموزان عزیز توقع می‌رود تا در پایان این فصل بیاموزند که:

- پست، یکی از مؤسسات خدمات اجتماعی است که مکتوب‌ها، نسیریات و وسایل مردم را به آدرس‌های مشخص انتقال می‌دهد.
- مخابرات، زمینه ارتباط مردم را از طریق تلفن، فکس و انترنت فراهم می‌آورد.
- هلال احمر سازمانی است که کمک‌های دولت و مردم را به آسیب دیده‌گان از حوادث گوناگون می‌رساند.
- مردم با استفاده از بیمه‌های مختلف می‌توانند بخشی از خسارات واردہ از حوادث را جبران کنند.
- وظیفه پاک کاری اماکن عمومی و زیباسازی شهر به عهده شاروالی می‌باشد.
- پولیس، امنیت مردم را تأمین می‌کند.
- پولیس ترافیک، رفت و آمد وسایل نقلیه را در شهر تنظیم می‌کند.

با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۱)

در فصل‌های قبل با مکتب و بانک به عنوان نمونه‌هایی از مؤسسات ارایه کننده خدمات به مردم آشنا شدید. در این درس نیز با دو مؤسسه خدماتی دیگر آشنا می‌شویم.

گفت و گو کنید

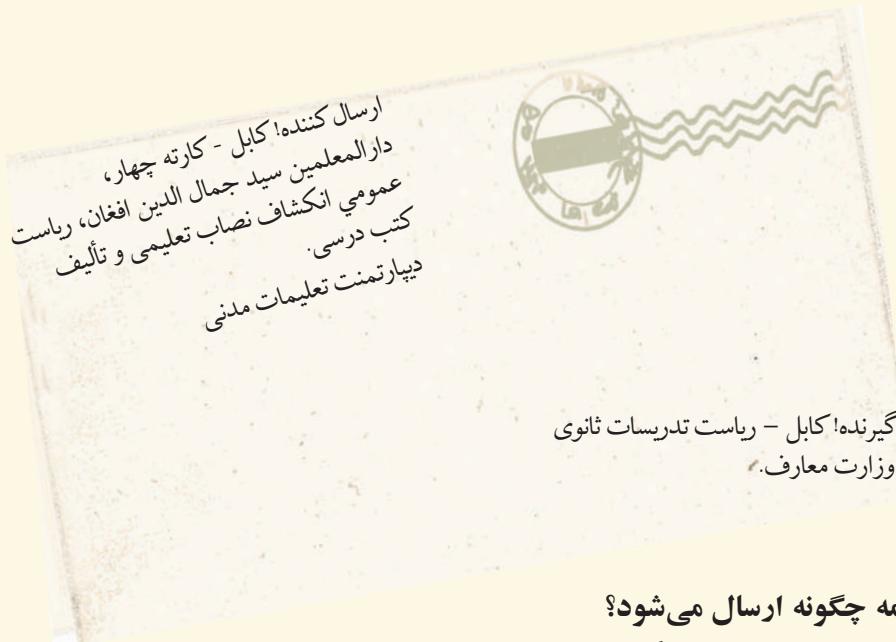
انسان همیشه نیاز داشته است که با دیگران ارتباط برقرار کند. به نظر شما:

- ۱- ارتباط انسان‌ها در گذشته چگونه برقرار می‌شد؟
- ۲- امروز انسان‌ها از چه راه‌هایی باهم ارتباط برقرار می‌کنند؟
- ۳- آیا برای تسهیل ارتباطات مؤسستاتی وجود دارند؟ نام ببرید.

پُست، چه کاری انجام می‌دهد؟

یکی از نیازهای ارتباطی ما این است که می‌خواهیم برخی از اشیای نسبتاً کوچک را، از جایی به جای دیگر ارسال کنیم، یا نامه‌یی را به یکی از افراد خانواده یا دوستان خود

که در شهر یا کشور دیگری زنده گی می کند، ارسال نماییم.
پُست، یکی از مؤسساتی است که برای انجام چنین کارهایی تأسیس شده است. ما از طریق پُست، می توانیم نامه، کارت تبریک، کتاب، روزنامه و سایر اشیا را برای افراد دیگر، در داخل و خارج کشور، ارسال نماییم.

نامه چگونه ارسال می شود؟

- برای ارسال نامه به دیگران، مراحل زیر را انجام می دهیم:
- پاکت نامه تهیه می کنیم.
 - نامه خود را نوشته و داخل آن قرار می دهیم.
 - آدرس فرستنده و گیرنده را در پشت پاکت و در جای مخصوص می نویسیم؛
 - تکت پستی را روی پاکت نامه می چسبانیم.
 - پاکت نامه را به مسؤول پُست، تحویل می دهیم و یا در صندوق پستی می اندازیم.

گفت و گو کنید

پرسش های زیر را بخوانید و درباره آن ها گفت و گو کنید:

- ۱- کدام مؤسسه نیازهای ارتباطی ما را رفع می کند؟
- ۲- ما از طریق پُست، کدام اشیا را به داخل و خارج ارسال کرده می توانیم؟

مخابرات، چه خدماتی ارایه می‌دهد؟

مخابرات هم از مؤسسه‌تی است که ارتباط ما را با دیگران میسر می‌سازد. مخابرات شامل تلفن‌های ثابت (در منازل و ادارات)، تلفن‌های همراه (موبایل)، فکس و اینترنت می‌باشد.

این امکانات و ابزارهای جدید ارتباطی به ما کمک می‌کنند، تا کارهای خود را سریع‌تر و بهتر انجام دهیم. این ابزارها برای آسان شدن ارتباطات ما اختراع شده‌اند. مخابرات به ما کمک می‌کند تا نیازهای ارتباطی خود را به صورت سریع، آسان و کم هزینه برطرف کنیم.

با تلفن می‌توانیم با یک دیگر صحبت کنیم؛ به وسیله «موبایل» علاوه بر صحبت کردن، می‌توانیم پیام‌های کوتاه ارسال و دریافت نماییم و از انترنت استفاده کنیم. توسط فکس، تصاویر استناد خود را ارسال می‌کنیم. انترنت به ما امکان ارسال و دریافت ایمیل را می‌دهد. به وسیله اینترنت همچنین می‌توانیم اخبار مهم دنیا را بخوانیم و منابع علمی گوناگون را دریافت داریم.

مرواری بر درس گذشته

-
-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- اگر بخواهید نامه‌یی را به یکی از دوستان خود در شهر دیگری ارسال کنید، از چه وسیله‌یی استفاده می‌کنید؟
- ۲- اگر بخواهید نامه‌یی را از طریق پست ارسال کنید، چگونه این کار را انجام می‌دهید؟
- ۳- فکس چه کاری انجام می‌دهد؟
- ۴- ایمیل چیست و ما چه نوع استفاده‌یی می‌توانیم از آن بکنیم؟

کار خانه‌گی

شما از پست و مخابرات چه استفاده‌هایی می‌کنید؟ در کتابچه خود یادداشت کنید که در یک ماه اخیر چه استفاده‌هایی از پست و مخابرات کردید؟

با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۲)

تخريب خانه ها در اثر حادثه طبیعی زلزله

در درس قبل با دو مؤسسه خدمات اجتماعی آشنا شدید. در این درس با دو مؤسسه دیگر آشنا می شویم.

گفت و گو کنید

حتماً از پدر و مادر خود درباره وقایعی؛ مانند: سیل، زلزله، توفان و جنگ، چیزهایی شنیده‌اید. اگر این وقایع اتفاق بیافتد، بسیاری از مردم بی‌خانمان، بی‌سرپرست، مجروح یا کشته می‌شوند. به نظر شما:

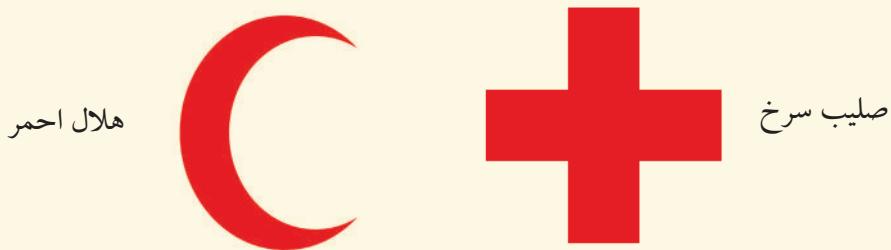
- ۱- چرا مردم با هم همدلی و غم‌خواری می‌کنند؟
- ۲- مردم از چه راه‌هایی همدلی و غم‌خواری خود را، به آسیب دیده گان نشان می‌دهند؟
- ۳- آیا هر کس باید خودش کمک‌های خود را، به آسیب دیده گان برساند، یا راه بهتری برای این کار وجود دارد؟

هلال احمر یا سره میاشت

وقتی افراد دچار مشکلی شوند که به تنها‌ی قابل حل آن نباشند، موقع دارند که خویشان، اقوام، هم‌وطنان و حتی مردم سایر کشورها به آنان کمک کنند. بنابر این، وقتی

که عده‌یی از مردم در اثر حادثه‌یی آسیب می‌یینند، باید دیگران به کمک آن‌ها بشتاپند. در صورتی که حادثه و خسارات کوچک و مختصر باشد، می‌توان با کمک مستقیم افراد به خسارت دیده‌گان یاری رساند؛ اما زمانی که حادثه بزرگ باشد، مثلاً: یک شهر دچار سیل، توفان، زلزله یا جنگ شود، نیاز به یک مؤسسه یا سازمان بزرگ دارد که مدیریت قوی و امکانات کافی در اختیار داشته باشد.

سازمانی که این کار را انجام می‌دهد در کشورهای اسلامی «هلال احمر» و در سایر کشورها «صلیب سرخ» نامیده می‌شود. در کشور ما نام این سازمان «جمعیت هلال احمر افغانی» یا «سره میاشت» است. این سازمان در تمامی کشورها کاملاً بی‌طرف بوده و با اهداف بشردوستانه برای کمک به آسیب‌دیده‌گان جنگی و حوادث طبیعی، تلاش می‌کند. به نشان‌های صلیب سرخ و هلال احمر در تصویر توجه کنید.

برخی از مؤسسات برای رسیده‌گی به مشکلات خاصی (مانند: مشکلات کشورهای جنگ‌زده) تأسیس می‌شوند. مؤسسات ماین پاکی که وظیفه دارند ماین‌های باقی‌مانده از دوران جنگ را جمع‌آوری کنند، از این گونه مؤسسات‌اند.

ماین‌پاک‌ها مناطق ماین گذاری شده را با سنگ‌های سرخ و مناطقی را که از ماین‌پاک شده با سنگ‌های سفید، نشانی می‌کنند. رنگ آبی نیز مناطق مشکوک را نشان می‌دهد؛ بنابر این، ما باید از رفت آمد در مناطقی که با رنگ سرخ و آبی مشخص شده، خود داری کنیم. هم‌چنین، ما باید به مهمات منفجر ناشده و اشیای مشکوک، دست بزنیم.

گفت و گو کنید

احتمالاً تا کنون خبری در بارهٔ حوادث زیانبار طبیعی شنیده یا در جایی خوانده‌اید. به نظر شما:

- ۱- چه خطرهایی زنده‌گی انسان را تهدید می‌کنند؟
- ۲- در اثر بروز یک حادثه خطرناک (مانند: زلزله، آتش سوزی، سیل، حوادث ترافیکی)، انسان‌ها چه خسارت‌هایی می‌یینند؟
- ۳- چگونه می‌توان خسارت‌های ناشی از حوادث را جبران کرد؟

بیمه چیست؟

زندگی مارا خطراتی مانند: آتش سوزی، زلزله، سیل، تصادم موتور، بیماری‌های گوناگون، سرقت و غیره تهدید می‌کنند. بعضی از این حوادث غیر قابل پیش‌بینی و پیش‌گیری هستند؛ بنابراین، هر فرد یا شرکتی برای کاهش خسارات ناشی از این گونه خطرات، باید از قبل چاره‌اندیشی داشته باشد. مؤسسه بیمه برای جبران این گونه خسارت‌ها به وجود آمده است. مؤسسه بیمه خسارات و زیان‌های افراد و شرکت‌ها را در شرایط خاصی تضمین می‌کند. این موسسه از افراد یا شرکت‌هایی که بیمه شده‌اند، به طور ماهانه و یا سالانه مبلغ پول دریافت می‌کند و در مقابل، وقتی برخی از آن‌ها دچار حادث شدند، خسارت‌های آن‌ها را با پرداخت پول جبران می‌کند. معمولاً افراد و شرکت‌های زیادی برای جبران خسارت‌های احتمالی خود در مؤسسات بیمه عضو می‌شوند و حق عضویت می‌پردازند. اما از این تعداد عملاً تعداد اندکی دچار حادث شده و از مؤسسات بیمه خسارت دریافت می‌کنند. به این ترتیب، مؤسسات بیمه قادر می‌شوند که خسارت‌تی را که برخی از اعضا وارد شده، جبران نمایند.

أنواع بيمه

بر اساس نوع اموال یا چیزهایی که بیمه می‌شوند، بیمه به انواع مختلفی تقسیم می‌شود که مهمترین آن‌ها عبارت اند از: ۱- بیمه اشخاص، ۲- بیمه اموال و ۳- بیمه مسؤولیت.

بیمه اشخاص

در بیمه اشخاص خود انسان بیمه می‌شود. بیمه اشخاص انواع گوناگونی دارد که مهم‌ترین آن‌ها عبارت اند از:

۱- بیمه صحی

انسان همیشه در معرض خطر بیماری قرار داشته و نیاز به درمان و تداوی دارد. گاهی هزینه‌های درمان برای افراد و خانواده‌ها سنگینی می‌کند. بیمه صحی همه یا برخی از هزینه‌های درمان و تداوی بیمه‌شده گان را پرداخت می‌کند. به این دلیل، بیمه صحی از اهمیت زیادی برخوردار است.

۲- بیمه حوادث

این نوع بیمه افراد را در مقابل صدمات یا مرگ ناشی از حوادثی که در محیط‌های خاصی (مثل کارخانه‌ها و غیره) صورت می‌گیرد، بیمه می‌کند.

۳- بیمه عمر

یکی از تشویش‌های انسان این است که بعد از مرگش اعضای خانواده‌اش دچار مشکلات مالی نشود.

برای کاهش این نگرانی، برخی از مردم در زمان حیات خود مبلغی را به عنوان حق عضویت به بیمه می‌پردازند تا بیمه بعد از مرگش زنده‌گی خانواده او را تأمین نماید.

بیمه اموال

این نوع بیمه، خانه، دکان، موتر، شرکت و مانند این‌ها را در مقابل حوادث خاصی مانند آتش‌سوزی، تصادم و دزدی بیمه می‌کند.

بیمه مسؤولیت

برخی از مشاغل بسیار مهم‌اند و کسی که آن را انجام می‌دهد ممکن است در اثر اشتباهی، خسارت‌های بزرگی به جان یا مال مردم وارد نماید. به طور مثال: یک داکتر ممکن به اشتباه یک دوارابه مريض تجويز نماید که باعث مرگ وی شود، بيمه برای جلوگیری از نگرانی‌های روانی و خسارات مالی اين خطرات، افرادي را که در اين گونه مشاغل قرار دارند بيمه می‌کند.
أنواع بيمه که گفته شد در اکثر کشورها وجود دارد. در کشور ما با تاسف بيمه هنوز گسترش نياfته و ما اميدواريم که دولت و سرمایه گذاران خصوصی به اين بخش مهم از زندگی اجتماعی، ييشتر توجه نمایند.

مروری بر درس گذشته

-
-
-
-
-
-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- زمانی که با مشکلی مواجه می‌شویم و نمی‌توانیم به تنها‌ی آن را حل کنیم، از دیگران چه توقعی داریم؟
- ۲- کدام سازمان برای کمک به آسیب‌دیده‌گان جنگ و حوادث طبیعی تأسیس شده است؟
- ۳- بيمه چه کاري برای ما انجام می‌دهد؟
- ۴- أنواع بيمه رانام ببريد.
- ۵- چه تفاوتی میان بیمه اشخاص و بیمه اموال وجود دارد؟ توضیح دهید.

کار خانه‌گی

به دو گروه تقسیم شوید، یک گروه درباره «هلال احمر» (سره میاشت) و گروه دیگر درباره «بیمه» تحقیق کند. نتیجه تحقیق خود را در صنف بخوانید.

با مؤسسات خدمات اجتماعی آشنا شویم (۳)

در ادامه معرفی مؤسسات خدمات اجتماعی، در این درس با سه مؤسسه دیگر آشنا می‌شویم که عبارت اند از: ۱- شاروالی، ۲- پولیس ملی، ۳- پولیس ترافیک.

مقایسه کنید

پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ فرموده‌اند: «نظافت و پاکی جزء ایمان است». با توجه به این حدیث شریف، به نظر شما:

- ۱- برای تبدیل خانه کثیف به خانه‌یی پاکیزه چه کارهایی باید انجام داد؟
- ۲- برای پاکیزه‌گی و زیبایی روستا یا شهر خود چه کارهایی باید انجام بدھیم؟
- ۳- آیا شما می‌توانید تمام کارهای مربوط به پاکیزه‌گی و زیبایی ده یا شهر خود را انجام دهید؟

همان‌طوری که در حفظ پاکیزه‌گی و زیبایی خانه خود همه باید تلاش کنیم، برای محیط بزرگتر زنده‌گی خود (ده یا شهر) هم باید تلاش نماییم؛ هر چه محیط بزرگتر باشد لازم است که کارهای بیشتر و بزرگتری انجام شود. به عنوان مثال: جمع‌آوری زباله‌ها و کثافات از خانه‌ها و سرک‌ها، پاک کردن جوی‌ها و جارو کردن سرک‌ها، نیاز به یک

مؤسسه دارد که هر روز به طور منظم و درست کارهای مذکور را انجام دهد. شاروالی مؤسسه بی است که در شهرها برای انجام خدمات شهری ایجاد گردیده است. آیا وظیفه شاروالی فقط پاک کردن شهر است؟

شاروالی وظایف دیگری نیز بر عهده دارد؛ مانند:

- نظارت بر ساختن خانه‌ها و دکان‌ها برای حفظ نظم و زیبایی شهر.

- سرک سازی رای عبور و مرور و سایط نقلیه.

- ایجاد پارک‌های عمومی، گل‌کاری و درخت‌کاری در نقاط مختلف شهر؛

- احداث تشناب‌های عمومی و سایر موارد رفاه عمومی در سطح شهر.

گفت و گو کنید

در باره پرسش‌های زیر باهم گفت و گو کنید:

۱- اگر مال یا جان کسی تهدید شود، سازمانی وجود دارد که از او محافظت کند؟

۲- اگر سازمانی وجود دارد، در باره وظایف آن باهم گفت و گو کنید.

کدام سازمان امنیت ما را تأمین می‌کند؟

یکی از نیازهای مهم انسان، نیاز به امنیت است. خطرها گوناگون در جامعه وجود دارد که امنیت انسان را تهدید می‌کند. دولت‌ها از زمان‌های بسیار دور عده‌ی افراد مسلح را مأمور حفظ امنیت شهر می‌کردند. این گروه در زمان‌ها و جوامع مختلف به نام‌های مختلف یاد می‌گردیدند. در جوامع امروزی در همه کشورها سازمان بسیار پیشرفته‌یی به نام پولیس وجود دارد که افراد

تعلیم دیده و مجهز با وسایل امنیتی در آن کار می کنند. وظیفه اصلی پولیس حفظ نظم و امنیت جامعه است.

پولیس ملی ما یکی از سازمان های خدمت گزار است که شب و روز برای حفظ نظم و امنیت مردم تلاش می کند. پولیس با جدیت تمام در مقابل قاچاقبران مواد مخدر، سارقان و تروریست ها ایستاده گی می کند و در راه حفظ امنیت مردم حتی تعداد زیادی از آن ها شهید و مجروح می شوند. پولیس ما هر روز قوی تر و نیرومند تر می شود. هر عضو جامعه وظیفه دارد که برای حفظ امنیت و آرامش جامعه تلاش نماید. به همین خاطر ما سعی می کنیم که با کمک به پولیس وظیفه ملی خود را برای حفظ آرامش و امنیت کشورمان انجام دهیم. ما از خدماتی که پولیس انجام می دهد قدردانی می کنیم و سعی می نماییم که همواره پشتیبان پولیس ملی خود باشیم.

گفت و گو کنید

در شهرها وسایط نقلیه زیاد است و برقراری نظم در رفت و آمد آن‌ها نیاز به مقررات خاص و افراد زیادی دارد. به نظر شما:

- ۱- کدام سازمان وظیفه دارد که رفت و آمد وسایط نقلیه را در شهرها تنظیم کند؟
 - ۲- آیا امکان دارد که بدون وجود چنین سازمانی بتوان در شهرها زنده‌گی کرد؟ چرا؟
- پولیس ترافیک چه نقشی در زنده‌گی ما دارد؟**

همان‌طور که می‌دانیم، در دهات و روستاهای جمعیت نسبتاً کمتری زنده‌گی می‌کنند. رفت و آمد انسان‌ها، حیوانات و وسایط نقلیه ماشینی مشکلی برای کسی به وجود نمی‌آورد، چون فضای وسیع و جمعیت اندک به مردم اجازه می‌دهد که به راحتی جابه جا شوند و هیچ کسی مزاحم دیگری نگردد؛ اما در شهرها، بر عکس، جمعیت زیادی در محدوده‌یی کوچک زنده‌گی می‌کنند. در برخی از ساعت‌ها، جمعیت انبوهی به صورت پیاده یا سوار بر موتر وارد سرک‌های شهر می‌شوند. اگر نظم و مقرراتی وجود نداشته باشد و یا هم مأمور اجرای قانون وجود نداشته باشد، هر کس از هر طرف حرکت خواهد کرد و راه‌ها به کلی بسته خواهد شد. این نظم را پولیس ترافیک تأمین می‌کند.

پولیس ترافیک برای ایجاد نظم در شهر کارهای زیر را انجام می‌دهد:

- برای رفت و آمد وسایط نقلیه مقررات وضع می‌کند تا هر کدام از مسیر معین حرکت کند؛
- علایم خاصی را در جاهای مناسب در سرک‌ها و جاده‌ها نصب می‌کند تا راننده‌ها بدانند که باید چه کار کنند. به طورمثال: در برخی از جاهای علامت توقف ممنوع، در برخی از جاهای علامت جاده یک‌طرفه و مانند این‌ها را نصب می‌کند. در چهار راهی‌ها چراغ‌های سرخ و سبز را نصب می‌کند تا موتورها به نوبت عبور کنند.
- به کسانی که مهارت کافی در راننده‌گی دارند، لایسننس یا جواز راننده‌گی می‌دهد. به کسانی که جواز راننده‌گی ندارند اجازه راننده‌گی در شهر نمی‌دهد تا موجب تصادف نگرددند.
- راننده‌گان متخلف را جریمه می‌کند تا مقررات راننده‌گی را مراعات نمایند.
- در صورتی که تصادمی صورت گیرد، متخلف را تشخیص می‌دهد.

مرواری بر درس گذشته

-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- چرا شهرها به شاروالی نیاز دارند؟
- ۲- مهم‌ترین وظیفه شاروالی چیست؟
- ۳- وظیفه پولیس در جامعه چیست؟
- ۴- پولیس ترافیک برای ایجاد نظم در شهر چه کارهایی را انجام می‌دهد؟
- ۵- آیا روستاها هم به پولیس ترافیک نیاز دارد؟ چرا؟

کار خانه‌گی

- یکی از فعالیت‌های زیر را مناسب با شرایط زنده‌گی خود انتخاب نموده و انجام دهید:
- ۱- اطلاعاتی را از کارهایی که شاروالی (در شهرها) و مردم (در دهات) برای پاکیزه‌گی و زیبایی محل زنده‌گی شما انجام می‌دهند، به شکل نوشته، عکس یا نقاشی تهیه کنید و در صنف ارایه دهید.
 - ۲- بررسی کنید که وظیفه مردم و دولت برای حفظ امنیت در جامعه چیست. برای انجام این فعالیت با افراد بزرگتر خانواده مصاحبه کنید و نتیجه را در صنف گزارش دهید.
 - ۳- بررسی کنید که چرا غایی که در چهارراهی‌ها نصب شده‌اند چه رنگ‌هایی دارند و هر رنگ نشانه چه علامتی است؟ اگر ساکن دهات هستید با کسانی که به شهر سفر کرده‌اند مصاحبه کنید و پاسخ را در کتابچه خود یادداشت نمایید.

خلاصه فصل

- مؤسسات خدمات اجتماعی برای ارایه خدمات عمومی تأسیس شده‌اند.
- پست یکی از مؤسسات خدمات اجتماعی است که برای انتقال و رساندن نامه‌ها، مطبوعات، و سایر اشیا، به اشخاص دیگر، مورد استفاده قرار می‌گیرد.
- مخابرات موسسه خدمات اجتماعی دیگری است که برای تسهیل ارتباطات مردم تاسیس شده است. مخابرات برای مردم تلفن، موبایل، فکس و انترنت ارایه می‌دهد.
- هلال احمر به کسانی که در اثر حوادث طبیعی یا جنگ صدمه می‌یابند، کمک می‌کند.
- بیمه مردم را در پیش‌گیری از خطرات احتمالی کمک می‌کند. بیمه از کسانی که عضو آن می‌شوند، ماهانه یا سالانه پول دریافت می‌کند تا اگر با حادثه‌یی مواجه شدند، خسارت آن‌ها را جبران نمایند.
- شاروالی شهر را پاکیزه نگه می‌دارد و برای زیباسازی آن کار می‌کند.
- پولیس امنیت مردم را تأمین می‌کند.
- پولیس ترافیک وسایط نقلیه را نظم و سامان می‌دهد.

فصل چهارم

رسانه‌های جمعی

در این فصل درس‌های زیر را می‌خوانید:

- با رسانه‌های جمعی آشنا شویم.
- رسانه‌ها و جامعه.

اهداف فصل

از شاگردان عزیز توقع می‌رود که در پایان این فصل بیاموزند:

- رادیو رسانه‌یی است که مخاطبان بیشتر را در بین مردم دارد.
- تلویزیون به دلیل پخش برنامه‌های تصویری بیشترین نفوذ را در بین مخاطبان خود دارد.
- مطبوعات رسانه‌چاپی است که برای استفاده از آن داشتن سواد ضروری است.
- عصری‌ترین رسانه جهان اینترنت است که اکثر امتیازات سایر رسانه‌ها را دارا می‌باشد.
- رسانه‌ها نقش اساسی در اطلاع رسانی به مردم دارند.
- مردم می‌توانند از طریق رسانه‌ها در امور اجتماعی و سیاسی مشارکت کنند.
- اطلاع رسانی درست رسانه‌ها بدون آزادی بیان امکان پذیر نیست.

با رسانه‌های جمعی آشنا شویم

مقایسه کنید

به تصویر نگاه کنید و به پرسش‌ها پاسخ دهید:

۱- چه چیزهایی در تصویر می‌بینید؟ نام ببرید.

۲- هر یک از آن‌ها چه کارهایی انجام می‌دهند؟

۳- کارهایی که آن‌ها انجام می‌دهند چه شباهت‌هایی باهم دارند؟

شما تا کنون به رادیو گوش داده و تلویزیون تماشا کرده‌اید. همین‌طور، به احتمال زیاد روزنامه و مجله نیز خوانده‌اید. با وجود آن که آن‌ها کارهای نسبتاً متفاوتی انجام می‌دهند؛ ولی همه‌گی در این وظیفه که مردم را از امور سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و علمی آگاه ساخته و زمینه تفریح و سرگرمی سالم را برای آن‌ها فراهم می‌سازند، اشتراک دارند. به وسائلی که کارشنان رسانند اطلاعات و معلومات به مردم است، رسانه گفته می‌شود.

این وسائل اطلاعات و معلومات را به همه یا اکثر مردم می‌رسانند. به همین دلیل، آن‌ها را رسانه‌های جمعی یا گروهی می‌گویند.

رسانه‌ها جدیدترین خبرها و رویدادهای سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و ورزشی را به

اعضای جامعه انتقال می‌دهند و آنان را از تحولات کشور و جهان و نوآوری‌های علمی و فنی آگاه می‌سازند. رسانه‌ها علاوه بر خبر رسانی، برنامه‌های آموزشی، علمی، تاریخی و سرگرمی نیز تهیه می‌کنند. بر این اساس است که گفته می‌شود رسانه‌ها در عین حال وسائل آموزش عمومی نیز هستند، چون آموزش را در همه محیط اجتماعی گسترش داده و آن را از انحصار مکتب، مدرسه و مراکز آموزشی دیگر بیرون آورده‌اند.

رسانه‌ها در عین حالی که اوقات فراغت اطفال را پر می‌کنند، جریان آموزش‌های دشوار را بسیار آسان نموده و چه بسا آن را به یک بازی و سرگرمی تبدیل می‌کنند. رسانه‌ها را با توجه به این که از چه ابزارها و شیوه‌ها برای اطلاع رسانی استفاده می‌کنند، به رسانه‌های «شنیداری»، «شنیداری-دیداری» و «نوشتاری» تقسیم می‌کنند.

گفت و گو کنید

با نمونه‌هایی از رسانه‌ها آشنا شدید و دانستید که چرا به آن‌ها رسانه جمعی گفته می‌شود. اینک درباره ویژه‌گی‌های هر یک از آن‌ها فکر کنید و بگویید که آن‌ها چه تفاوت‌هایی با هم دارند؟

أنواع رسانه‌ها رادیو

رادیو یک رسانه شنیداری است، چون برنامه‌های خود را از طریق امواج صوتی به اطلاع شوننده‌گان می‌رساند و مردم به برنامه‌های آن گوش می‌دهند. رادیو یکی از قدیمی‌ترین رسانه‌های مدرن به شمار می‌رود.

از ویژه‌گی‌های مهم رادیو این است، کسانی که مشغول کار دیگری هستند نیز می‌توانند به رادیو گوش بدeneند. مثلاً یک خانم خانه‌دار در حین کار در آشپزخانه می‌تواند به رادیو گوش دهد و یا یک راننده در هنگام راننده‌گی از برنامه‌های رادیویی استفاده کند، در حالی که آن‌ها نمی‌توانند در حین انجام دادن چنین کارهایی از رسانه‌هایی که نیاز به دیدن دارند، استفاده کنند.

تلوزیون

تلوزیون یک رسانه دیداری-شنیداری است. تلویزیون تصویر متحرک اشیا را به گونه‌یی که در واقعیت روی می‌دهد همراه با صدای آن‌ها، نشان می‌دهد.

تلوزیون نسبت به رادیو از این امتیاز برخوردار است که اشیا و رویدادها را از طریق تصویر برای مردم نشان می‌دهد. به عنوان مثال: اگر قرار است که از برگزاری جشن استقلال گزارش بدهد، مانند رادیو تنها آن را با زبان و گفتار گزارش نمی‌دهد بلکه علاوه بر آن، تصاویر متحرک آن را نیز پخش می‌کند و تماشاگران می‌توانند صحنه‌ها را آن‌گونه که اتفاق افتاده، تماشا کنند.

مطبوعات

مطبوعات یا نشریات که شامل روزنامه‌ها، هفته‌نامه‌ها و مجلات می‌شود، جزء رسانه‌های نوشتاری یا چاپی به شمار می‌روند. در مطبوعات متن و تصویر را به صورت سیاه و سفید یا رنگی بر روی کاغذ چاپ می‌کنند و به طور منظم آن‌ها را در دسترس خواننده‌گان و مخاطبین خود قرار می‌دهند.

با وجود آن که رسانه‌های قدرتمندی چون: تلویزیون، با نفوذی که در همه خانه‌ها و دفاتر سهم بیشتری را در پخش اطلاعات می‌گیرد، با آن هم مطبوعات همچنان زنده و فعال است و گرداننده‌گان آن قدرت تبلیغاتی زیادی را در اختیار دارند.

یکی از امتیازات عمده نشریات این است که کاملاً در اختیار ما قرار دارد و می‌توانیم یک مطلب را هر چند بار که بخواهیم مطالعه کنیم؛ بر خلاف برنامه‌های رادیو و تلویزیون تحت کنترول شنونده و بیننده قرار ندارد و پخش آن وقت و مدت معینی دارد.

یکی از تفاوت‌های عمده مطبوعات با رسانه‌های شنیداری و دیداری در این است که استفاده از مطبوعات به سواد نیاز دارد. شخص باید سواد خواندن و نوشتن را داشته باشد تا بتواند از اطلاعات روزنامه، هفته‌نامه و سایر نشریه‌ها استفاده کند، در حالی که در رادیو و تلویزیون چنین محدودیتی وجود ندارد و هر کس می‌تواند برنامه آن‌ها را ببیند و یا بشنود.

انترنت

یک رسانه بسیار توانمند دیگر وارد جامعه انسانی شده که امتیازات همه رسانه‌ها را دارد و آن انترنت است. انترنت یک وسیله ارتباطی است که کامپیوترهای زیادی را در دنیا به هم‌دیگر وصل می‌کند و هر کسی در هر گوشه جهان می‌تواند با کامپیوترهای دیگر در جاهای دیگر جهان وصل شده و از اطلاعاتی که در آن‌ها است، استفاده نماید. از طریق انترنت می‌توان متن نوشتاری، تصویر، صدا و برنامه‌های کامپیوتری را مبادله کرد.

با استفاده از اینترنت می‌توان با دیگران نامه‌نگاری و تبادله اطلاعات نمود، با آن‌ها از طریق صدا و تصویر ارتباط برقرار نموده و صحبت کرد.
خبرگزاری‌ها، مطبوعات و منابع فراوان علمی در اینترنت قابل دسترسی است و می‌توان از آن‌ها استفاده کرد. اینترنت نیز مانند مطبوعات در کنترول فرد قرار دارد و مانند رادیو و تلویزیون در حال گذرنیست.

مروری بر درس گذشته

-
-
-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- رسانه‌های جمعی چه کار می‌کنند؟
- ۲- رسانه دیداری، شنیداری و نوشتاری را با ذکر مثال توضیح دهید.
- ۳- رسانه‌های شنیداری چه مزایا و چه محدودیت‌هایی دارند؟
- ۴- رسانه‌های شنیداری-دیداری چه مزایایی دارند؟
- ۵- اینترنت چیست و چه کار می‌کند؟

کار خانه‌گی

با کمک معلم محترم، پدر، مادر یا سایر افراد آگاه در ده سطر ویژگی‌ها و مزایای هریک از رسانه‌ها را بنویسید و در صنف قرائت نمایید.

رسانه‌ها و جامعه

گفت و گو کنید

در درس قبل خواندیم که رسانه‌های جمعی کدام‌اند و چه کارهایی انجام می‌دهند.
به نظر شما:
• آیا رسانه‌ها می‌توانند نقشی در اصلاح جامعه داشته باشند؟ چگونه؟

رسانه‌ها و نقش مردم در اداره جامعه

در درس گذشته خواندید که رسانه‌ها کارهای متنوعی انجام می‌دهند؛ مانند: نقش‌های خبری، تفریحی، آموزشی و آگاه‌سازی از ضروریات زنده گی. رسانه‌ها چشم و گوش مردم در جامعه هستند؛ چون خبرنگاران رحمتکش با تحمل هرگونه رنج و خطر در همه جا حاضر شده و مردم را در جریان رویدادها و حوادث قرار می‌دهند. علاوه بر این، رسانه‌ها حوادث را تحلیل و بررسی می‌کنند و مردم را با عوامل و پیامدهای آن‌ها آشنا می‌سازند. به این ترتیب، رسانه‌ها باعث می‌شود که مردم همیشه در جریان امور سیاسی، اقتصادی و اجتماعی قرار گرفته و در اداره و کنترول دولت‌ها سهم بگیرند. مردم از طریق رسانه‌ها می‌توانند برنامه‌ها و کارهای دولت‌مردان را نظارت کنند و نظریات اصلاحی و انتقادی خود را به آن‌ها انتقال کنند. مسئولان دولتی نیز از طریق رسانه‌ها می‌توانند با

دیدگاهها و نظریات مردم آشنا شده و آنها را در کارهای بعدی خود در نظر بگیرند. از سوی دیگر، رسانه‌ها مردم را از حقوق و وظایف شان آگاه می‌سازند. وقتی که مردم با حقوق و وظایف خود آشنا شوند، نسبت به رویدادها و حوادث اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی کشور احساس مسؤولیت می‌کنند. مردمی که نسبت به سرنوشت خود احساس مسؤولیت کنند، نمی‌گذارند که افراد نا اهل بر آنها حکومت کنند و با سرنوشت آنها بازی نمایند.

رسانه‌ها و مشکلات اجتماعی

یکی از کارهای مهم رسانه‌ها این است که مردم را نسبت به مسائل و مشکلات جامعه آگاه می‌سازند. کشور ما که چند دهه جنگ را پشت سر گذاشته است با مشکلات زیادی مواجه است. رسانه‌ها باید مردم را نسبت به این مسائل آگاه سازند. ماین‌ها و مهامات منفجر ناشده هر روزه جان تعدادی از هموطنان ما را می‌گیرد. آگاهی از خطرات آن‌ها می‌تواند این ضایعات را کاهش دهد. تولید، فاقاچ و مصرف مواد مخدر از دیگر مشکلات است که جامعه ما در سال‌های اخیر با آن مواجه شده است. متأسفانه تعداد زیادی از نوجوانان و جوانان ما به دام اعتیاد گرفتار شده‌اند. گرچه جلوگیری از گسترش اعتیاد وظیفه همه ماست؛ ولی دولت و رسانه‌ها باید تلاش بیشتری برای جلوگیری از آن‌ها به عمل آورند.

گفت و گو کنید

پرسش‌های زیر را به دقت بخوانید و در باره آن‌ها گفت و گو نموده و نظریات خود را بیان کنید:

- ۱- به نظر شما آزادی بیان چیست؟
- ۲- آزادی بیان برای رسانه‌ها چه اهمیتی می‌تواند داشته باشد؟ توضیح دهید.

آزادی بیان و رسانه‌ها

رسانه‌ها در صورت می‌توانند کارهای خود را به خوبی انجام دهند که آزادی لازم را برای پخش و نشر مطالب و برنامه‌های خود داشته باشند، خبرنگاران و نویسنده‌گان در انجام وظایف شان احساس مسئولیت کنند و فضای ترس و سانسور بر جامعه و به ویژه رسانه‌ها حاکم نباشد. جامعه آزاد و غیراستبدادی با وجود رسانه‌های سالم ممکن می‌گردد و رسانه‌های سالم با آزادی بیان معنی پیدا می‌کنند. در حکومت‌های استبدادی که آزادی بیان وجود ندارد، رسانه‌های آزاد کمتر اجازه فعالیت پیدا می‌کنند و کمتر می‌توانند واقعیت‌های جامعه را انعکاس دهند؛ زیرا در چنین حکومت‌ها، رسانه‌ها حق ندارند مطالبی را نشر و پخش کنند که برخلاف خواست حکومت باشد.

در این کشورها، رسانه‌ها به طور معمول وابسته به دولت بوده و به جای خواسته‌های مردم، خواسته‌ها و امیال دولتمردان را منعکس می‌کنند. این نوع رسانه‌ها، مردم را به اطاعت بی‌چون و چراز حکومت تشویق می‌نمایند و کارهای دولتمردان را توجیه نموده و به شیوه خوب جلوه می‌دهند. طبیعی است که رسانه‌ها در این صورت نه تنها به دموکراسی و آزادی کمک نمی‌کنند، بلکه به شدت به آن لطمہ وارد می‌کنند.

مروری بر درس گذشته

-
-
-
-
-
-

پرسش‌ها

- ۱- چرا گفته می‌شود رسانه‌ها چشم و گوش مردم اند؟ توضیح دهید.
- ۲- رسانه‌ها چگونه می‌توانند نقش مردم را در اداره و کنترول دولت تقویت کنند؟
- ۳- رسانه‌ها چگونه مردم را نسبت به امور اجتماعی مسؤول بار می‌آورند؟
- ۴- آیا رسانه‌ها در هر شرایط یک‌سال عمل می‌کنند؟ توضیح دهید.
- ۵- رسانه‌ها در جوامع استبدادی چگونه عمل می‌کنند؟

کار خانه‌گی

یکی از رسانه‌ها را که در دسترس دارید، انتخاب کنید و استدلال کنید که آیا از آزادی بیان برخوردار است یا خیر. استدلال خود را در یک صفحه بنویسید.

خلاصه فصل

- رادیو، تلویزیون، مطبوعات و اینترنت، رسانه‌های جمعی نامیده می‌شود، چون که آن‌ها اطلاعات و معلومات را به همه یا اکثر مردم انتقال می‌دهند؛
- رسانه‌های جمعی اخبار منتشر می‌کنند و برنامه‌های آموزشی و تفریحی پخش می‌نمایند؛
- رسانه‌های جمعی به سه نوع تقسیم می‌شوند: «شنیداری»، «نوشتاری» و «شنیداری-دیداری»؛
- رسانه‌ها با ایفای نقش خبررسانی، به چشم و گوش مردم، تبدیل شده‌اند؛
- مسؤولان دولتی می‌توانند از طریق رسانه‌ها با مشکلات مردم آشنا شوند و مردم نیز می‌توانند از طریق رسانه‌ها انتقادات خود را به مسؤولان برسانند؛
- رسانه‌ها در صورتی می‌توانند نقش خود را به خوبی ایفا کنند که آزادی بیان در جامعه وجود داشته باشد؛
- در کشورهای استبدادی، رسانه‌ها در خدمت استبداد قرار گرفته و از مردم فاصله می‌گیرند.